

hbo-bachelor
Toegepaste Psychologie
Capabel Hogeschool

19 mei 2015

NVAO uitgebreide Toets nieuwe opleiding

Paneladvies

Inhoudsopgave

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	5
3	Beschrijving van de opleiding	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Profiel instelling	7
3.3	Profiel opleiding	8
4	Opleidingsbeoordeling	9
4.1	Beoogde eindkwalificaties	9
4.2	Programma	10
4.3	Personeel	18
4.4	Voorzieningen	20
4.5	Kwaliteitszorg	21
4.6	Toetsing	23
4.7	Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	24
4.8	Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	24
4.9	Aanbevelingen	25
5	Overzicht oordelen	26
	Bijlage 1: Samenstelling panel	27
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	29
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	31
	Bijlage 4: Overzicht beoogde eindkwalificaties	32
	Bijlage 5: Lijst met afkortingen	33

1 Samenvattend advies

De nieuwe hbo-bacheloropleiding Toegepaste Psychologie is een niet-bekostigde deeltijdopleiding in de toegepaste psychologie. Capabel Hogeschool heeft deze opleiding overgenomen van Saxion Next. Daarbij zijn de modulestructuur en de leerlijnen van Saxion gehandhaafd, maar is de opleiding geactualiseerd, aangepast aan het eigen didactische model en van nieuwe eindkwalificaties voorzien. Daarbij is het curriculum meer toegespitst op het profiel van Capabel Hogeschool, dat gericht is op arbeid, arbeidsorganisaties en het sociale domein.

Het panel is van mening dat de eindkwalificaties van de opleiding een degelijk theoretisch fundament hebben. Bovendien heeft de opleiding de eindkwalificaties van Saxion Next geactualiseerd, aangevuld en ingekleurd op basis van het eigen profiel van Capabel Hogeschool. Tegelijkertijd heeft het panel problemen met de formulering van de eindkwalificaties in het informatiedossier. Deze eindkwalificaties zijn dermate gedetailleerd en ambitieus dat het vrijwel onmogelijk is om ze binnen een hbo-bachelor te behalen. Omdat de eindkwalificaties sinds het indienen van de aanvraag een evolutie hebben doorgemaakt, heeft het panel de opleiding in staat gesteld de actuele eindkwalificaties alsnog aan te leveren. De nieuwe eindkwalificaties zijn veel bondiger en sluiten aan bij het niveau en de oriëntatie van de hbo-bacheloropleiding Toegepaste Psychologie. Het panel is van mening dat de huidige eindkwalificaties voldoende richting aan het programma geven.

Het programma is gestructureerd met behulp van vier leerlijnen: Psychologische Expertise, Methodisch Werken, Communicatie en Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling. Deze leerlijnen en de bijbehorende modules krijgen een concrete invulling in twaalf leerprojecten; elk leerproject neemt een trimester in beslag. Door de combinatie van leerlijnen en leerprojecten ontstaat een matrixstructuur die hechtheid aan het programma geeft.

Het panel is van mening dat het programma stevig is geworteld in de beroepspraktijk. Het panel ziet de relatie met de praktijk op een groot aantal punten terug: in de actualisering van de modules, in de invulling van de leerlijnen en in de vormgeving van de leerprojecten. De kennisbasis is in lijn met het landelijk competentieprofiel en omvat de vakken die passen bij een opleiding Toegepaste Psychologie met een focus op gedrag. De leerlijn Psychologische Expertise zorgt voor een kennismaking met alle relevante psychologische vakken.

De opleiding is primair gericht op volwassen instromers die een relevante werkplek hebben. Maar de instroomeisen beperken zich tot de formele vereisten voor een hbo-bacheloropleiding, wat inhoudt dat ook havisten zonder werkervaring kunnen instromen. Het panel is van mening dat de werkpraktijk een cruciale rol speelt in het onderwijsprogramma en adviseert de opleiding daarom de instroomeisen aan te scherpen.

Het panel is van mening dat de opleiding voldoende maatregelen heeft genomen om de opleiding studeerbaar te maken. De combinatie van leerlijnen en leerprojecten zorgt voor een samenhangend programma met een vaste combinatie van theorie, vaardigheden en toepassing in de praktijk. De studiebegeleiding is geïntegreerd in de leerlijn Persoonlijke en Professionele ontwikkeling; dit zorgt ervoor dat docenten direct betrokken zijn bij de studievoortgang van de studenten.

Het panel is van mening dat de opleiding over voldoende docenten beschikt om het programma te verzorgen. De docent-studentratio is adequaat en voor elke module zijn twee docenten beschikbaar. De docenten zijn bovendien gekwalificeerd om het programma te verzorgen. Sterke punten zijn de combinatie van psychologische disciplines, de verankering in het werkveld en het hechte teamverband. Doordat de betrokken docenten al vanaf het begin samenwerken aan de nieuwe opleiding, is de samenhang groot. Hierdoor is het geheel meer dan de som van de delen.

Het panel constateert dat het systeem van kwaliteitszorg op papier voldoende is uitgewerkt. De invulling ervan is nog wat informeel; het panel adviseert om de procedures binnen de kwaliteitszorg zorgvuldiger te volgen. De betrokkenheid van het werkveld is groot en heeft een positief effect. Ook de betrokkenheid van de examencommissie is goed.

Samenvattend adviseert het panel de NVAO om positief te besluiten over de kwaliteit van de nieuwe opleiding hbo-bachelor Toegepaste Psychologie van Capabel Hogeschool.

Den Haag, 19 mei 2015,

Namens het panel ter beoordeling van de uitgebreide Toets nieuwe opleiding hbo-bachelor Toegepaste Psychologie van Capabel Hogeschool,

Prof. dr. J. Lowyck
(voorzitter)

Drs. E.J. van der Spek
(secretaris)

2 Werkwijze panel

In oktober 2014 heeft de NVAO het verzoek om toetsing van de nieuwe hbo-bacheloropleiding Toegepaste Psychologie ontvangen van Capabel Hogeschool. Voor de beoordeling van deze aanvraag heeft de NVAO een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

Voorzitter:

- Prof. dr. J. Lowyck, voormalig gewoon hoogleraar aan de Faculteit Psychologie en pedagogische wetenschappen van de KU Leuven;

Leden:

- Dr. M den Ouden, psycholoog en bioloog, Universiteit Utrecht;
- Dr. E. Jansen, associate lector Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen;
- Roel Remy (student-lid), student Medische Hulpverlening, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Het panel werd bijgestaan door Lisette Meijer, MSc, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en drs. Erik van der Spek, Hendrixx Van der Spek in Bussum, extern secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523) in acht genomen.

Het panel heeft zich aan de hand van de verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 8 april 2014 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de bevindingen van het panel besproken en zijn de vragen en discussiepunten geformuleerd voor het locatiebezoek.

Op 9 april 2014 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd bij Capabel Hogeschool in Utrecht. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vragen aan de orde gesteld. Het panel heeft gesproken met het management van de instelling, vertegenwoordigers van het werkveld en de onderwijsraad, docenten en leden van de examencommissie. Tijdens het locatiebezoek hebben de panelleden zich bovendien een oordeel kunnen vormen over de voorzieningen en de elektronische leeromgeving. Zie voor meer informatie bijlage 2, *Programma locatiebezoek*.

Daarnaast heeft het panel aanvullende schriftelijke informatie kunnen bekijken, zoals het studiemateriaal dat op de opleiding gehanteerd wordt. Een overzicht van relevante documenten is opgenomen als bijlage 3, *Overzicht van relevante documenten*. Na afloop van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Tot slot heeft de voorzitter van het panel een korte terugkoppeling gegeven aan het management van de instelling. Het panel spreekt zijn waardering uit over de goed voorbereide ontvangst en de constructieve gedachtewisseling tijdens het locatiebezoek.

Tijdens het locatiebezoek is het panel tot de conclusie gekomen dat er sinds oktober 2014 veel is gebeurd bij de nieuwe opleiding. Dat had onder meer tot gevolg dat de aangeleverde documenten niet altijd recht deden aan de actuele stand van zaken. Deze discrepantie gold vooral voor de beoogde eindkwalificaties. Het panel was van mening dat de beoogde eindkwalificaties zoals ze in het aanvraagdossier waren opgenomen, niet van een voldoende niveau waren. Maar tegelijkertijd heeft het panel begrepen dat de eindkwalificaties in de afgelopen periode aanzienlijk waren aangescherpt. Het panel heeft de opleiding daarom in de gelegenheid gesteld om de aangescherpte eindkwalificaties na afloop van het locatiebezoek alsnog aan te leveren. Het panel heeft zijn oordeel gebaseerd op deze nieuwe versie van de eindkwalificaties.

De secretaris van het panel heeft een conceptadviesrapport opgesteld. Dit rapport is gebaseerd op het informatiedossier van de opleiding en op de informatie die tijdens het locatiebezoek is gegeven. De oordelen van het panel over deze informatie zijn in dit rapport verwerkt. In het advies zijn aan de hand van de uitkomsten per standaard beargumenteerde oordelen per onderwerp gegeven. Het concept is voorgelegd aan de panelleden en hun commentaar is in de definitieve versie verwerkt. Het concept is daarna aan de instelling voorgelegd ter controle op feitelijke onjuistheden. Dit heeft niet geleid tot aanpassingen. De definitieve tekst is vastgesteld op 19 mei 2015.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Land	Nederland
Instelling	Capabel Hogeschool
Opleiding	Toegepaste Psychologie
Niveau	bachelor
Oriëntatie	hbo
Locatie(s)	Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Zwolle
Variant	deeltijds
Sector	Gedrag en Maatschappij

3.2 Profiel instelling

Capabel Hogeschool is een particuliere onderwijsinstelling die zich richt op opleidingen op het gebied van sociale zekerheid en zorg. Tot eind 2014 was de hogeschool bekend onder de naam ProgreSZ Hogeschool. De hogeschool maakt deel uit van de Calder Onderwijs Groep BV, die naast hbo-onderwijs ook mbo-onderwijs aanbiedt op het gebied van sociale zekerheid, arbeid, zorg en welzijn. De Calder Onderwijs Groep is onderdeel van Calder Holding BV.

Capabel Hogeschool is ontstaan vanuit de uitvoeringspraktijk van de sociale zekerheid. De hogeschool heeft zich ontwikkeld vanuit het werkveld van de juridische en de arbeidsdeskundige professional. De hogeschool biedt op dit moment (voorjaar 2015) twee hbo-opleidingen aan die door de NVAO geaccrediteerd zijn: een bachelor- en een masteropleiding SZ Professional. Daarnaast biedt de hogeschool een groot aantal beroepsopleidingen aan op hbo-niveau. Deze opleidingen leiden op tot beroepen als jobcoach, schuldhulpverlener, klantmanager en juridisch medewerkers SZ/Zorg.

De instelling verwoordt de eigen missie als volgt:

Capabel Hogeschool wil een deskundigheidscentrum worden en blijven in het uitvoerende werk binnen de domeinen Zorg, Welzijn en Sociale Zekerheid. Capabel wil hierin betaalbaar en actueel hbo-onderwijs voor werkenden en niet-werkenden aanbieden.

Het aantal studenten op hbo-gebied heeft gefluctueerd en is momenteel bescheiden. Hieronder zijn de in- en uitstroomcijfers van de laatste drie jaar weergegeven:

	2012	2013	2014
In opleiding	72	85	58
Instroom	13	21	35
Uitstroom	34	34	26

Capabel Hogeschool wil het hbo-onderwijs verder uitbreiden. Met ingang van september 2015 wil de instelling twee nieuwe hbo-opleidingen starten; voor beide opleidingen is een accreditatie-aanvraag naar de NVAO verzonden. Naast de aanvraag voor de hbo-

bacheloropleiding Toegepaste Psychologie (die in dit rapport centraal staat) heeft de instelling ook een aanvraag ingediend voor een hbo-bacheloropleiding Verpleegkunde.

3.3 Profiel opleiding

De opleiding Toegepaste Psychologie leidt op tot het hbo-bachelorniveau. De opleiding heeft een toegepast psychologisch karakter en sluit nauw aan bij de werkvelden. Capabel Hogeschool constateert een behoefte aan hbo-geschoolde vakmensen die met cliënten, groepen en organisaties kunnen werken in het sociale domein en die een relatie kunnen leggen met arbeid (bijvoorbeeld re-integratie).

Capabel Hogeschool heeft de bestaande en geaccrediteerde bacheloropleiding Toegepaste Psychologie overgenomen van Saxion Next. Saxion Next heeft deze opleiding te koop aangeboden omdat Saxion zelf een bekostigde opleiding Toegepaste Psychologie aanbiedt; hierdoor nam de belangstelling voor de niet-bekostigde variant af. Capabel Hogeschool heeft de modulestructuur en de leerlijnen van Saxion gehandhaafd, maar heeft de opleiding geactualiseerd, aangepast aan het eigen didactische model en van nieuwe eindkwalificaties voorzien. Daarbij is het curriculum meer toegespitst op het profiel van Capabel Hogeschool, dat gericht is op arbeid, arbeidsorganisaties en het sociale domein.

De nieuwe opleiding is opgebouwd rondom de drie kerncompetenties uit het landelijk profiel voor opleidingen Toegepaste Psychologie: beoordelen, beïnvloeden en onderzoeken van gedrag. Capabel Hogeschool is van mening dat psychologische expertise een bepalende factor is voor het slagen van interventies bij de doelgroep. Daarbij gaat het vooral om psychologische gespreksvaardigheden en inzicht in psychologische processen, met name processen die relevant zijn voor wat betreft (arbeids)participatie.

Nieuwe opleiding voor Nederland

De hbo-bacheloropleiding Toegepaste Psychologie wordt zowel in Nederland als in Vlaanderen door verschillende instellingen aangeboden. De website van de NVAO vermeldt veertien geaccrediteerde opleidingen op dit gebied.

Nieuwe opleiding voor de instelling

De bacheloropleiding Toegepaste Psychologie is een nieuwe opleiding voor Capabel Hogeschool. Zoals gezegd is deze opleiding gebaseerd op de bestaande en geaccrediteerde gelijknamige bacheloropleiding van Saxion Next.

Studieomvang

De totale studielast bedraagt 240 EC. De opleiding wordt alleen in deeltijd aangeboden. Studieroutes op maat worden door middel van de erkenning van elders verworven competenties mogelijk gemaakt.

De opleiding is niet bekostigd.

4 Opleidingsbeoordeling

In de volgende paragrafen is het oordeel van het panel over de nieuwe opleiding Toegepaste Psychologie van Capabel Hogeschool vastgelegd. Uitgangspunt hierbij is het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr. 21523). Dit kader liggen ten grondslag aan de onderstaande indeling.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De opleiding heeft de eindkwalificaties in het informatiedossier zeer uitvoerig beschreven. Uit dit dossier blijkt dat deze eindkwalificaties enerzijds gebaseerd zijn op het profiel van Capabel Hogeschool, en anderzijds op de (bestaande) opleiding Toegepaste Psychologie van Saxion Next. Capabel Hogeschool heeft deze opleiding namelijk overgenomen. Daarnaast heeft Capabel Hogeschool gebruik gemaakt van verschillende relevante profielen:

- het landelijk profiel van de bekostigde opleidingen Toegepaste Psychologie (2009)
- het overkoepelende profiel 'Vele takken, één stam' voor het sociaal-agogische domein (2008)
- het Europese Tuning referentiekader (2011)
- en het Vlaamse profiel Toegepaste Psychologie (2012)

De opleiding is gebaseerd op een beroepsbeeld dat nauw samenhangt met de beroepspraktijk in het werkveld van Capabel Hogeschool en haar zusterorganisaties. De opleiding constateert een behoefte aan vakmensen op hbo-niveau die kunnen werken met (groepen) cliënten binnen het sociale domein en die een relatie kunnen leggen met arbeid. Voor het slagen van interventies bij deze doelgroep is psychologische expertise volgens de opleiding een bepalende factor. Daarbij gaat het met name om psychologische gespreksvaardigheden en inzicht in psychologische processen, vooral in relatie tot (arbeids)participatie. De opleiding sluit aan bij de drie kerncompetenties uit het landelijk profiel: beoordelen, beïnvloeden en onderzoeken van gedrag.

De eindkwalificaties van de opleiding zijn beschreven in de vorm van zeven *learning outcomes* die betrekking hebben op de volgende thema's:

1. Gebruiken van psychologische expertise
2. Methodisch handelen
3. Inzetten van methodiek en expertise
  - a. In het sociale domein
  - b. Rondom arbeid en arbeidsorganisaties
4. Doen van praktijkonderzoek
5. Agogische gespreksvoering
6. Persoonlijk, professioneel en ethisch handelen
7. Omgaan met zingeving en diversiteit.

Van elke eindkwalificatie is de inhoud, het niveau en de oriëntatie uitgewerkt. Capabel Hogeschool heeft ervoor gekozen dit in verhalende vorm te doen. De instelling streeft hiermee naar 'een levendig opleidingsprofiel dat een volledige schets geeft van de kwaliteiten die de studenten tijdens de opleiding moeten ontwikkelen'. Dit resulteert in een set van omvangrijke, gedetailleerde en ambitieuze eindkwalificaties, waarvan sommige een halve pagina in het informatiedossier beslaan.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding serieus werk heeft gemaakt van de beoogde eindkwalificaties. Deze eindkwalificaties hebben een degelijk theoretisch fundament: de opleiding heeft verschillende relevante profielen en kaders geanalyseerd en geïntegreerd om tot de huidige set te komen. Daarnaast heeft de opleiding de eindkwalificaties van Saxion Next geactualiseerd en aangevuld. Daarbij is het eigen profiel van Capabel Hogeschool bepalend geweest voor de nadere inkleuring van de eindkwalificaties.

Tegelijkertijd is het panel van mening dat de eindkwalificaties zoals die in het informatiedossier zijn geformuleerd, niet werkbaar zijn. Deze eindkwalificaties zijn dermate gedetailleerd en ambitieus dat het vrijwel onmogelijk is om ze binnen een hbo-bachelor te behalen. Het panel is van mening dat deze oorspronkelijke eindkwalificaties niet doen wat ze moeten doen: richting geven aan het programma. Het panel vindt dat de eindkwalificaties zowel realistischer als bescheidener zouden moeten zijn en meer focus moeten geven aan het programma.

Tegelijkertijd stelt het panel vast dat de opleiding ondanks deze ambitieuze eindkwalificaties een werkbaar en goed doordacht curriculum heeft uitgewerkt. Bovendien constateerde het panel tijdens het locatiebezoek dat de opleiding sinds het indienen van de aanvraag in oktober 2014 een sterke ontwikkeling heeft doorgemaakt. Die ontwikkeling geldt ook voor de eindkwalificaties, waarin de opleiding meer lijn heeft gebracht. Het panel heeft de opleiding daarom in de gelegenheid gesteld de momenteel gehanteerde set van eindkwalificaties in te leveren, na afloop van het locatiebezoek. Deze nieuwe set is opgenomen als bijlage 4.

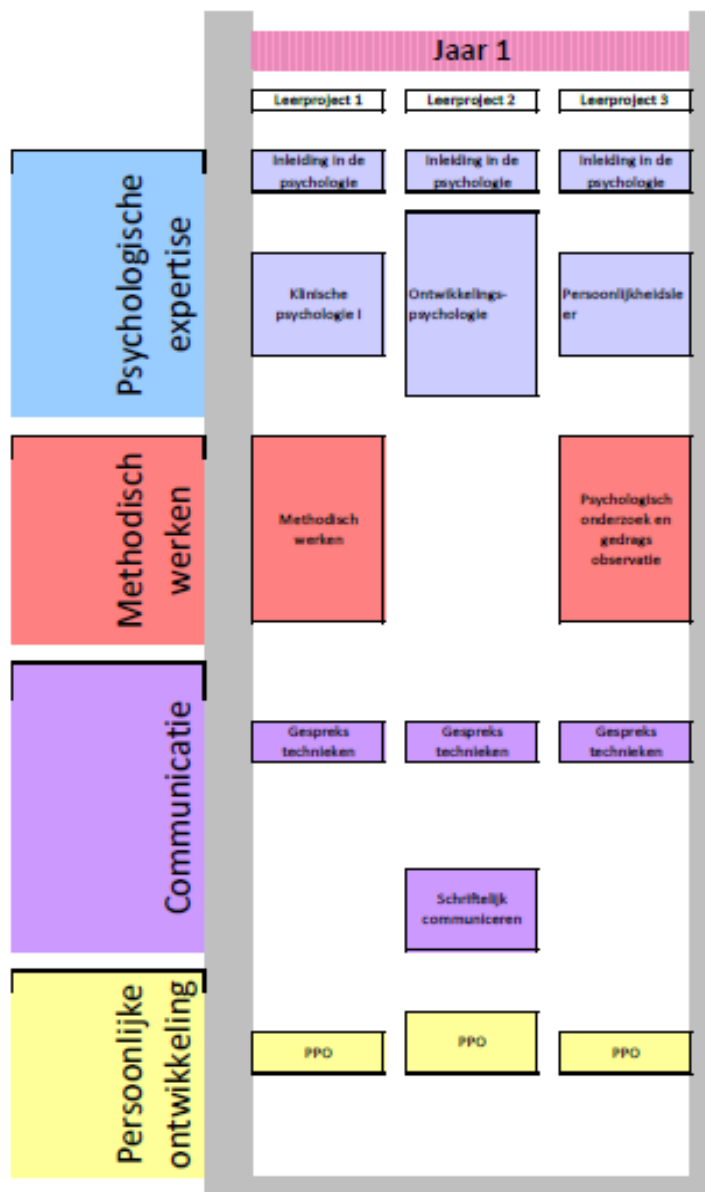
De nieuwe eindkwalificaties zijn in de beleving van het panel een sterke verbetering ten opzicht van de vorige set. De nieuwe eindkwalificaties zijn kort en bondig verwoord en sluiten aan bij het niveau en de oriëntatie van de bacheloropleiding Toegepaste Psychologie. De eindtermen zijn bovendien voor elk van de vier leerlijnen uitgewerkt voor de modules binnen de twaalf leerprojecten. Het panel is van mening dat de huidige eindkwalificaties voldoende richting aan het programma geven. Het panel wil de opleiding graag beoordelen op basis van de actuele stand van zaken en geeft daarom een voldoende op deze standaard.

Conclusie: voldoende

4.2 Programma

Het curriculum van de nieuwe opleiding Toegepaste Psychologie is deels een afgeleide van het programma zoals dat gegeven werd bij Saxion Next, deels is het aangepast aan het didactisch model van Capabel Hogeschool (zie hiervoor 4.2.3, Standaard 4). Van Saxion Next zijn de modules en de leerlijnen overgenomen, hoewel beide geactualiseerd en

aangescherpt zijn. De belangrijkste aanpassing van Capabel Hogeschool is de opbouw van het programma in leerprojecten; zie voor een toelichting hierop 4.2.2, Standaard 2. Hieronder is een schema opgenomen van de modules in het eerste jaar:

Dit schema laat zien hoe het curriculum voor het eerste jaar is opgebouwd. Horizontaal zijn de vier leerlijnen weergegeven: Psychologische Expertise, Methodisch Werken, Communicatie en Persoonlijke Ontwikkeling. Verticaal zijn drie leerprojecten ingedeeld. Dat levert een matrixstructuur op, waarbinnen elke module een eigen plaats krijgt.

4.2.1 Standaard 2

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

Zoals aangegeven is bij 4.1, Beoogde eindkwalificaties, is het programma stevig geworteld in de beroepspraktijk. Dat komt tot uiting in het curriculum, in de leerlijnen en in het didactisch model. Hoewel de modules zijn overgenomen van Saxion Next is de inhoud ervan geactualiseerd. Daarbij heeft de aansluiting op de beroepspraktijk en op recente maatschappelijke ontwikkelingen binnen de sector Zorg en Welzijn centraal gestaan.

Zoals gezegd liggen er vier leerlijnen ten grondslag aan het programma. Daarvan zijn de leerlijnen Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling en Communicatie gericht op de ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid als instrument binnen het werkgebied van de toegepast psycholoog. Werken en leren zijn daarin nauw verbonden. De leerlijn Psychologische expertise rust studenten toe met de psychologische bagage, denkkaders en het nodige handelingsrepertoire. De leerlijn Methodisch Werken is erop gericht de studenten te laten groeien in *evidence based*-werken en praktijkgericht onderzoek.

Vrijwel alle studenten zijn al werkzaam in het sociaal-agogisch domein. Daarvan wordt in de opleiding zo veel mogelijk gebruik gemaakt. Het onderwijsprogramma is opgebouwd uit twaalf leerprojecten (zie voor een overzicht 4.2.3). Bij elk leerproject passen de studenten de leerstof uit de desbetreffende modules toe op de eigen praktijksituatie en/of een actueel vraagstuk. Hierdoor is gerichtheid op de beroepspraktijk een integraal onderdeel van het onderwijs.

Het panel heeft een gesprek gehad met vertegenwoordigers uit het werkveld en de onderwijsraad. Daaruit is gebleken dat de betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding groot is. In de gesprekken met het werkveld zijn volgens de betrokkenen de eindkwalificaties, het onderwijsconcept, de aansluiting op het beroepenveld en op relevante maatschappelijke ontwikkelingen en het toetsprogramma aan de orde geweest. De bemoeienis van het werkveld heeft geleid tot een versterking van de oriëntatie op de beroepspraktijk.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de gerichtheid op de beroepspraktijk een sterk punt is van het programma van de opleiding Toegepaste Psychologie. Het panel ziet die gerichtheid op een groot aantal punten terug: in de actualisering van de modules, in de invulling van de leerlijnen en in de vormgeving van de leerprojecten. In de leerprojecten ziet het panel de integratie terug van de inhoud van de modules, het toegepast onderzoek en de praktijk. De nauwe betrokkenheid van het werkveld versterkt in de visie van het panel de oriëntatie op de beroepspraktijk.

Conclusie: voldoende

4.2.2 **Standaard 3**

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

Het programma van de opleiding is gestructureerd met behulp van de genoemde vier leerlijnen. Hierboven (op blz. 11) is het programma van het eerste jaar in een schema aangegeven, maar het programma is voor alle vier de jaren uitgewerkt.

De eindkwalificaties zijn uitgewerkt in leerdoelen per module. Ook hier was in de oorspronkelijke documentatie een wildgroei aan leerdoelen ontstaan, maar gaandeweg is hier meer focus ingekomen. Na afloop van het panelbezoek heeft de opleiding het panel een aantal voorbeelden laten zien van de vertaling van eindkwalificaties in leerdoelen. Het panel is van mening dat de eindkwalificaties en leerdoelen die de opleiding nu in de praktijk hanteert, voldoende concreet en richtinggevend zijn.

De opleiding hanteert een kennisbasis die afkomstig is van de British Psychological Society; dit is de meest recente basis (2013) die voor de bacheloropleiding beschikbaar is. Deze kennisbasis ligt ook ten grondslag aan het landelijk profiel voor opleidingen Toegepaste Psychologie.

De psychologische theorie van de opleiding zit vooral in de leerlijn Psychologische expertise. In het eerste jaar krijgen de studenten naast een Inleiding in de psychologie de vakken Klinische psychologie I, Ontwikkelingspsychologie en Persoonlijksleer. In het tweede jaar wordt dit gevolgd door de vakken Klinische psychologie II, Arbeidspsychologie, Biologische Psychologie en Culturele antropologie. In het derde jaar wordt de leerlijn voortgezet met de vakken Klinische Psychologie III, Psychologische gespreksvoering, Sociologie en Sociale Psychologie. Tot slot volgen de studenten in het vierde jaar nog het vak Gerontologie en Vergrijzing. Het panel heeft van al deze vakken omschrijvingen kunnen inzien; tijdens het locatiebezoek was bovendien de vakliteratuur beschikbaar.

De leerlijn Methodisch werken is vooral gericht op onderzoekvaardigheden en methodiek. In het eerste jaar volgen de studenten twee vakken binnen deze leerlijn: Methodisch werken Psychologisch onderzoek en gedragsobservatie. In het tweede jaar volgt Methoden van onderzoek, in het derde jaar Projectmanagement. In het vierde jaar wordt de leerlijn voortgezet met de vakken Organisatieverandering en Loopbaanplanning.

De leerlijn Communicatie is vooral gericht op gespreksvaardigheden, coaching en advisering. In het eerste jaar volgen de studenten de vakken Gesprekstechnieken en Schriftelijk communiceren. In de daaropvolgende jaren behandelen ze onder meer coaching, counseling, intervisie, conflicthantering en adviseren.

De leerlijn Persoonlijke ontwikkeling komt tot uiting in de blokken waarin het Persoonlijk Plan van Ontwikkeling (PPO) centraal staan. Deze blokken worden gedurende de gehele opleiding gegeven. In deze blokken gaat het niet alleen om de persoonlijke vorming van de student, maar ook om diens professionele vaardigheden. Aan de orde komen thema's als visievorming, omgaan met dilemma's, organiseren van het eigen werk en reflecteren. Deze thema's komen terug in literatuurstudie, praktijkopdrachten, praktijkonderzoek en intervisie.

Het onderwijsprogramma krijgt een concrete invulling in twaalf leerprojecten. Tien van die leerprojecten zijn opgebouwd rond een thema, de laatste twee zijn bestemd voor het afstuderen. Vooral in deze leerprojecten vindt de confrontatie met de praktijk plaats. Elk leerproject omvat een praktijkonderzoek dat in de eigen praktijk van de student of in een andere relevante werkomgeving wordt uitgevoerd. Meer informatie over deze leerprojecten is opgenomen bij 4.2.3.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding beschikt over een duidelijk inhoudelijk programma. De kennisbasis is in lijn met het landelijk competentieprofiel en omvat de vakken die passen bij een opleiding Toegepaste Psychologie met een focus op gedrag. De leerlijn Psychologische expertise is goed ingevuld en omvat een kennismaking met alle relevante psychologische vakken. De leerlijn Communicatie zorgt voor een stevige basis op het gebied van vaardigheden als coaching, counseling en adviseren. Het panel heeft de vakomschrijvingen en het studiemateriaal bekeken en is van mening dat die van een voldoende niveau zijn.

Een belangrijk onderdeel van de opleiding is volgens het panel de toepassing van de kennis en vaardigheden in de praktijk. Dit krijgt vooral gestalte in de praktijkopdrachten die deel uitmaken van de leerprojecten. Het panel is van mening dat deze opdrachten de studenten in staat stellen de inhoud van het programma en de vragen van de praktijk bijeen te brengen.

Conclusie: voldoende

4.2.3 Standaard 4

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

Het didactisch concept van de opleiding is gebaseerd op projectonderwijs. Bij de ontwikkeling van de opleiding is een aantal thema's vastgesteld en verbonden aan de modules. De praktijkopdracht is daarbij het centrale, integrerende element. De leerprojecten zijn enerzijds bedoeld als organisatorische eenheden; daarnaast zijn ze heel belangrijk voor de samenhang en de integratie van kennis en vaardigheden.

Bij de vormgeving van het programma zijn de twaalf leerprojecten van groot belang. Elk leerproject omvat 20 EC. Het programma bestaat uit de volgende leerprojecten:

- 1 De hbo-psycholoog en gedrag en gedragsontwikkeling
- 2 De hbo-psycholoog en gedrag en het sociale domein
- 3 De hbo-psycholoog en gedrag en arbeid
- 4 De hbo-psycholoog en coachen, counselen in het sociale domein
- 5 de hbo-psycholoog en gedragsverandering in arbeidsorganisaties
- 6 De hbo-psycholoog en het nature/nurture-debat
- 7 De hbo-psycholoog en psychologische interventies in het sociale domein
- 8 De hbo-psycholoog als sociaal wetenschapper
- 9 De hbo-psycholoog en coachen en counselen in het domein arbeid
- 10 De hbo-psycholoog en beleid in het domein arbeid

11 Afstudeerproject

12 Afstudeerproject

Elk leerproject beslaat een trimester; het omvat ook de modules die in dat trimester plaatsvinden. In het onderzoeksproject wordt de kennis die in deze modules is opgedaan, toegepast in een concrete praktijksituatie. In de meeste gevallen zal dat de praktijksituatie zijn waar de student werkt. Studenten die geen werk hebben, kunnen terecht bij een van hun medestudenten of bij een van de ondernemingen binnen het Capabel-concern. Ook studenten die wel werk hebben, kunnen op deze manier een kijkje nemen in een andere organisatie.

De studenten worden begeleid door een docent van de opleiding tijdens de werkplekopdrachten. De studenten moeten aantonen dat ze met hun praktijkopdrachten de leerdoelen kunnen halen. Dat begint vaak met een brainstormsessie; de docenten geven aan dat het kiezen van de praktijkopdracht een deel van het onderwijs uitmaakt. De studenten moeten actief bezig zijn met het onderwijs om te bepalen met welke opdracht ze de leerdoelen kunnen behalen.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding gekozen heeft voor een vormgeving van het programma die aansluit bij de beoogde eindkwalificaties en recht doet aan het profiel van de opleiding. De combinatie van de vier leerlijnen en de twaalf leerprojecten zorgt voor een matrixstructuur die de studenten samenhang biedt. Die samenhang wordt nog versterkt doordat elk leerproject wordt verzorgd door een *dedicated* docententeam.

De opdracht die de studenten tijdens elk leerproject doen, is een cruciaal onderdeel in de visie van het panel. Deze opdracht zorgt er ten eerste voor dat de kennis en vaardigheden die de studenten tijdens een leerproject opdoen, samenkomen in één concreet project; ten tweede is de opdracht de plaats waar theorie en praktijk elkaar ontmoeten. Het panel benadrukt dan ook het belang van een goede begeleiding voorafgaand en tijdens deze praktijkopdracht.

Conclusie: voldoende

4.2.4 Standaard 5

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

De opleiding hanteert de wettelijke instroomeisen voor een hbo-bacheloropleiding. Dat houdt in dat de opleiding toegankelijk is voor instromers met een havo-, vwo- of mbo-diploma (niveau 4). Studenten vanaf 21 jaar kunnen een toelatingsonderzoek aanvragen conform de 21+-regeling. In de praktijk verwacht de opleiding vooral toestroom van mbo-ers met een aantal jaren praktijkervaring, mede vanwege de goede banden en bekendheid met het mbo in het domein Zorg en Welzijn. Ook havisten kunnen instromen, maar dan wel met aanvullend onderwijs c.q. aanvullende begeleiding (dit is nog in ontwikkeling).

De opleiding richt zich primair op volwassenen die werkzaam zijn in het werkveld. De opleiding verwacht dat de meeste instromers een passende werkplek hebben, maar dat is

geen vereiste. Studenten die geen passende werkplek hebben, moeten bereid zijn om als vrijwilliger of via een stage het praktijkdeel van de opleiding te doen.

In een gesprek met directie en management heeft het panel een nadere toelichting gekregen op de doelgroep. De directie ziet een omvangrijke en redelijk succesvolle groep werkende volwassenen met een mbo-achtergrond in het domein Zorg en Welzijn, met onder meer veel tweede- en derde-generatie-immigranten. Deze groep is onder meer werkzaam bij gemeenten, het UWV, het werkbedrijf en bedrijven op het vlak van loopbaanmanagement. Het gaat vooral om mensen die actief zijn op het gebied van re-integratie en verkleining van de afstand tot de arbeidsmarkt. Deze doelgroep zou met behulp van de hbo-opleiding Toegepaste Psychologie verder kunnen doorgroeien.

Vertegenwoordigers van de opleiding houden met elke belangstellende een intakegesprek. Een belangrijk aspect daarin is de werkplek van de student; de opleiding probeert vast te stellen of deze werkplek voldoende potentieel heeft om opdrachten uit te voeren die passen binnen het programma. Ook eventuele vrijstellingen komen in dit gesprek aan de orde. Als het gaat om standaard vrijstellingen, kan het Bureau Studentenzaken de vrijstelling verlenen. In alle andere gevallen is toestemming van de Examencommissie nodig.

Overwegingen

Het panel constateert dat het programma primair is gericht op volwassen instromers die een relevante werkplek hebben. Maar tegelijkertijd eist de opleiding niet dat de instromende studenten ook inderdaad volwassen zijn of een baan hebben binnen een relevant domein. De instroomeisen beperken zich tot de formele vereisten voor een hbo-bacheloropleiding, wat inhoudt dat ook havisten zonder werkervaring kunnen instromen.

Het panel ziet een inconsequentie in deze benadering. In het onderwijsprogramma speelt de praktijk immers een cruciale en integrerende rol. Een middelbare scholier zonder werk en zonder relevante werkervaring heeft in de visie van het panel dan ook een flinke achterstand ten opzichte van werkende volwassenen. Het panel adviseert de opleiding daarom de instroomeisen aan te scherpen, waarbij de werkervaring en de actuele werkplek van groot belang zijn.

Conclusie: voldoende

4.2.5 Standaard 6

Het programma is studeerbaar.

Bevindingen

De opleiding heeft verschillende maatregelen genomen om de studielast evenwichtig over het jaar te spreiden. Elk studiejaar is verdeeld in drie leerprojecten, die elk een trimester van veertien weken in beslag nemen en 20 EC omvatten. Ook de roostering is evenwichtig: modules met veel contacturen zijn gespreid over het programma.

De studeerbaarheid wordt verder vergroot door de samenhang binnen het programma. De leerlijnen zorgen voor inhoudelijke samenhang tussen modules binnen een leerlijn, terwijl de leerprojecten zorgen voor de integratie van de modules en de samenhang met de praktijk.

Als het gaat om zelfstudie leren studenten te werken met het PQRST-model: Preview, Question, Read, Self recitation en Test. Alle docenten worden verondersteld met dit model te werken en het opleidingsmanagement ziet hier op toe. Om de praktijkopdrachten in goede banen te leiden zijn de modules Schriftelijke vaardigheden en Methodisch werken in het eerste trimester opgenomen. In de leerlijn Persoonlijke ontwikkeling wordt nagegaan in hoeverre studenten zich ontwikkelen en welke problemen zij ervaren bij hun opdrachten.

Capabel Hogeschool heeft beleid ontwikkeld voor studenten met een functiebeperking. De instelling beschikt over een Beleidsplan studeerbaarheid en toegankelijkheid voor studenten met een beperking, dat het panel heeft ingezien. Onderdeel daarvan is dat studenten met een functiebeperking een persoonlijk begeleider kunnen krijgen die hen helpt de studie zo goed mogelijk te voltooien.

De opleiding beschikt over een online studieomgeving waarin alle relevante informatie te vinden is. De online studieomgeving bevat onder meer de roosterinformatie, informatie over tentamens, het studieprogramma en studiemateriaal dat door de docenten is vervaardigd. Het panel heeft inzage gehad in deze omgeving en is van mening dat deze adequaat is ingericht.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding voldoende maatregelen heeft genomen om de opleiding studeerbaar te maken. Het programma is evenwichtig opgebouwd met een goede verdeling van studielast. De combinatie van leerlijnen en leerprojecten zorgt voor een samenhangend programma met een vaste combinatie van theorie, vaardigheden en toepassing in de praktijk.

De maatregelen voor studenten met een functiebeperking zijn volgens het panel eveneens voldoende. Ook in de gesprekken met de verschillende gremia blijkt dat de opleiding zich inspant om alle studenten mee te nemen naar de eindstreep. Inclusiviteit speelt een belangrijke rol in de discussies en sluit ook aan bij de ambities van de organisatie.

Conclusie: voldoende

4.2.6 Standaard 7

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen en overwegingen

De opleiding heeft een opleidingsprogramma van vier jaar met 60 EC per jaar. De studielast van het programma bedraagt 240 EC. Daarmee voldoet de opleiding aan de wettelijke vereisten.

Conclusie: voldoende

4.3 Personeel

4.3.1 Standaard 8

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

Het personeelsbeleid is deels vormgegeven vanuit de instelling, deels vanuit de holding (Calder Onderwijs Groep BV). Deze holding heeft in totaal zo'n duizend personeelsleden in dienst. Voor de opleiding is een personeelsplan opgesteld, dat het panel heeft ingezien tijdens het locatiebezoek.

Het uitgangspunt bij de opleiding is dat de medewerkers de kwaliteit bepalen. De instelling stelt als norm dat 80% van de hbo-docenten een mastertitel hebben binnen het vakgebied waarin ze onderwijs geven. Daarnaast vraagt de instelling van de docenten betrokkenheid met het werkveld, een onderwijsbevoegdheid en onderwijservaring.

Het panel heeft geconstateerd dat op dit moment het grootste deel (70 à 80%) van de docenten een freelance dienstverband heeft. Het management van de opleiding heeft echter wel de intentie uitgesproken om deze docenten in vaste dienst te nemen zodra de opleiding van start gaat. Maar in sommige gevallen geven de docenten zelf de voorkeur aan een freelance overeenkomst vanwege hun werkzaamheden buiten de instelling.

De instelling hanteert een beoordelingscyclus waarbij jaarlijks afspraken worden gemaakt over de te behalen doelstellingen. De medewerkers zijn zelf verantwoordelijk voor hun ontwikkeling. Er bestaan mogelijkheden om opleidingen te volgen, maar daar wordt beperkt gebruik van gemaakt. Wel spelen de kenniskringen rondom het lectoraat een rol, evenals de kennisbijeenkomsten binnen STECR (Expertisecentrum Participatie). Aandachtspunten in het scholingsbeleid zijn op dit moment de BDB (Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid hbo) de BKE (Basiskwalificatie Examineren). De instelling streeft ernaar dat alle docenten over deze kwalificaties beschikken.

Een belangrijk uitgangspunt is dat eenzelfde docententeam verantwoordelijk is voor de ontwikkeling, de uitvoering en de revisie van het onderwijs. Het panel heeft hierover van gedachten gewisseld met de betrokken docenten. Daarbij heeft het panel geconstateerd dat de docenten nauw samenwerken bij de ontwikkeling van het onderwijsprogramma en de aanpassing van de modules.

Overwegingen

Het panel constateert dat de opleiding een adequaat personeelsbeleid hanteert. De eisen die de instelling stelt aan het aan te nemen personeel passen bij een opleiding op hbo-niveau. De beoogde docenten voldoen aan de gestelde norm: 83% van heeft een mastertitel (of hogere kwalificatie).

De beoordelingscyclus heeft op dit moment nog een informeel karakter. Dat past bij een opleiding in ontwikkeling. De intentie is om deze cyclus meer te formaliseren als de opleiding vaste vorm krijgt. De betrokkenen geven aan dat het opleidingsmanagement heel snel signalen krijgt als een docent niet goed functioneert, ook buiten de vaste evaluatiemomenten. Men weet elkaar te vinden. Het panel kan zich hierin vinden.

Een sterk punt van de opleiding is in de ogen van het panel het hechte teamverband. Doordat de betrokken docenten al vanaf het begin aan samenwerken aan de nieuwe opleiding, is de samenhang groot. De docenten hebben kennis van elkaars modules en van de plaats van deze modules in het programma.

Conclusie: voldoende

4.3.2 Standaard 9

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

Het panel heeft een overzicht ontvangen van het in te zetten personeel en tijdens het locatiebezoek waren ook de cv's van de betrokken docenten beschikbaar. Voor de opleiding zijn twaalf docenten ingepland, waaronder een lector van de verwante bacheloropleiding Sociale Zekerheid. Volgens de opgave van de instelling heeft 83% van deze docenten een mastertitel. 25% van de docenten is gepromoveerd of is bezig met een promotieonderzoek. Daarnaast hebben de meeste docenten een uitgebreide werk- en onderwijservaring.

Het panel heeft geconstateerd dat de verschillende vakken en psychologische disciplines afdoende zijn afgedekt binnen het beoogde docententeam. Alle psychologen zijn als freelancer aan de opleiding verbonden, maar zoals gezegd bestaat de intentie hen in vaste dienst te nemen. Daarnaast kan de opleiding ook beschikken over een onderwijskundige en een opleidingsadviseur. Onderzoek krijgt voldoende aandacht, mede door de inbreng van het lectoraat.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de docenten gekwalificeerd zijn om het programma te verzorgen. Sterke punten zijn de combinatie van psychologische disciplines en de hechte verankering in het werkveld. Ook het teamverband waarin de docenten nu al als ontwikkelaars functioneren, versterkt de kwaliteit van het docententeam. Hierdoor is het geheel meer dan de som van de delen.

Conclusie: voldoende

4.3.3 Standaard 10

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Voor de opleiding zijn op dit moment twaalf docenten beschikbaar (in totaal 5,4 fte). Daarnaast zijn vier medewerkers (3,4 fte) beschikbaar voor ondersteuning (onderwijskundig advies, management, opleidingsadvies, studentenzaken). Voor elke module zijn minimaal twee docenten beschikbaar om onverwachte situaties (zoals ziekte) te kunnen opvangen. De opleiding hanteert een docent-studentratio van 1:24.

Mocht het aantal instromende studenten groter zijn dan gepland, dan is het mogelijk om een beroep te doen op docenten die betrokken zijn bij andere opleidingen. Hierdoor beschikt de opleiding over een flexibele schil van docenten.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding over voldoende docenten beschikt om het programma te verzorgen. De docent-studentratio is adequaat en de betrokkenheid van twee docenten per module in combinatie met de flexibele schil biedt voldoende mogelijkheden om tegemoet te komen aan alle voorkomende scenario's.

Conclusie: voldoende

4.4 Voorzieningen

4.4.1 Standaard 11

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De nieuwe opleiding wordt op meerdere locaties aangeboden. Op dit moment zijn dat de opleidingslocaties in Amsterdam, Eindhoven, Rotterdam, Utrecht en Zwolle. In principe kan de hogeschool gebruik maken van zestien locaties van Capabel Onderwijsgroep, plus verschillende locaties van de Open Universiteit.

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de opleidingslocaties aan de Australiëlaan 14-16 te Utrecht. Hier zijn de werkruimtes van directie, management, secretariaat, studentenadministratie, onderwijsbureau en marketing/sales. Hier zijn ook verschillende collegeruimtes en werkruimtes voor de studenten. Het panel heeft een aantal van deze ruimtes bekeken en is van mening dat ze toereikend zijn. De collegeruimtes zijn voorzien van flip-over, beamer, whiteboard en Wi-Fi.

De opleiding maakt gebruik van een digitale leeromgeving: het Learning Management System (LMS). Het panel heeft hiervan een korte demonstratie gekregen. Via het LMS hebben de studenten toegang tot studie-informatie (roosters, tentamens) en digitale leermaterialen. Binnenkort stapt de opleiding over op een digitale leeromgeving met behulp van Moodle, dat meer mogelijkheden biedt. Het panel adviseert de opleiding om dit systeem ook in te zetten om de onderlinge communicatie van de studenten te bevorderen.

De opleidingslocatie in Utrecht beschikt over een bibliotheek. Daarnaast dienen de studenten zich in te schrijven bij een universiteitsbibliotheek. De studenten hebben dan toegang tot dezelfde bronnen als de studenten van betreffende universiteit. Tot nu toe blijkt deze oplossing goed te werken.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de huisvesting en materiële voorzieningen van een voldoende niveau zijn. De huisvesting is eenvoudig, maar adequaat, zeker gezien het feit dat de studenten maar een beperkt deel van de tijd aanwezig zullen zijn. Het panel kan de keuze voor samenwerking met de universiteitsbibliotheken billijken.

Conclusie: voldoende

4.4.2 Standaard 12

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

De studiebegeleiding is ingevlochten in de opleiding, meer in het bijzonder in de leerlijn Persoonlijke Ontwikkeling. De begeleiding in de module PPO is een mix van peer-coaching (door de medestudenten) en intervisie (door de docent). Leidend daarbij zijn de portfolio en de Persoonlijke Ontwikkelingsplannen (POP) van de studenten. Tijdens het afstudeertraject krijgen de studenten een inhoudelijk begeleider toegewezen. Studenten die meer algemene of organisatorische problemen hebben, kunnen terecht bij twee leerprocesbegeleiders. Deze functioneren op instellingsniveau en zijn verbonden aan de Afdeling Studentenzaken.

De informatievoorziening aan bestaande studenten vindt plaats via de digitale leeromgeving, die hierboven (4.4.1) aan de orde is geweest. Hier vinden de studenten onder meer informatie over roostering en tentamendata. Verder kunnen studenten met praktische vragen terecht bij de studentenadministratie. Deze administratie is op werkdagen bereikbaar en beantwoordt alle vragen over de opleiding (zoals studentendossier, studievoortgangsregistratie, adreswijzigingen, uitschrijvingen, planning, studie-informatie, financiële aangelegenheden, diplomering).

De informatie voor nieuwe studenten is vooral te vinden op de website. De website bevat praktische informatie over bereikbaarheid, vrijstellingen, studentenstatuut, algemene voorwaarden en aanmelding. Daarnaast beschikt de instelling over duidelijke en complete opleidingsbrochures.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de studiebegeleiding bij Capabel Hogeschool goed geregeld is. De invlechting van de studiebegeleiding in de leerlijn Persoonlijke ontwikkeling zorgt ervoor dat docenten direct betrokken zijn bij de studievoortgang van de studenten. De aanwezigheid van twee leerprocesbegeleiders zorgt er volgens het panel voor dat ook de algemene studiebegeleiding voldoende is ingevuld.

Ook de informatievoorziening is volgens het panel van een voldoende niveau. De combinatie van een digitale leeromgeving en een toegankelijke studentenadministratie zorgt ervoor dat de studenten snel een antwoord op hun vragen kunnen krijgen.

Conclusie: voldoende

4.5 Kwaliteitszorg

4.5.1 Standaard 13

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

Het kwaliteitsbeleid van de hogeschool is gebaseerd op het Beleidsplan Integrale Kwaliteitszorg. Het panel heeft dit beleidsplan kunnen inzien tijdens het locatiebezoek. Het

beleidsplan is vertaald naar een operationeel handboek voor de periodieke beoordelingen en evaluaties.

Elk trimester (aan het einde van elk leertraject) wordt het voorgaande leertraject geëvalueerd. Daarvoor maakt de instelling gebruik van de hbo-spiegel. Dit is een digitaal evaluatie-instrument, waarin de opleiding zelf de vragen kan formuleren. De uitkomsten worden gebruikt door het opleidingsmanagement, de examencommissie (voor zover het gaat over de toetsen) en de opleidingscommissie (nog in te stellen).

Het opleidingsmanagement werkt volgens een PDCA-cyclus aan verbetering van de opleiding. Uitgangspunt daarbij zijn de uitkomsten van de evaluaties, de studievoortgang en verschillende vormen van managementinformatie.

Overwegingen

Het panel constateert dat het systeem van kwaliteitszorg op papier voldoende is uitgewerkt. Aangezien de opleiding nog niet is gestart en de betrokken commissies nog niet zijn ingesteld, kan het panel nog geen uitspraken doen over de toepassing van dit systeem. Het panel heeft er echter voldoende vertrouwen in dat de opleiding in staat zal blijken de geplande kwaliteitszorg in de praktijk te brengen.

Conclusie: voldoende

4.5.2 Standaard 14

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

Op dit moment zijn er verschillende overlegorganen betrokken bij de opleiding: het docentenoverleg, de beroepenveldcommissie en de onderwijsraad (op instellingsniveau). Te zijner tijd zullen ook een examencommissie en een opleidingscommissie ingesteld worden. Al deze organen hebben een eigen plaats in het kwaliteitsbeleid, zoals is omschreven in het Beleidsplan Integrale Kwaliteitszorg.

Het docentenoverleg is rechtstreeks betrokken bij de curriculum- en toetsontwikkeling en daarmee bij de kwaliteit van de opleiding. Het docentenoverleg zorgt voor de afstemming van de verschillende modules en is verantwoordelijk voor aanpassingen in het curriculum op basis van signalen van de examencommissie en de onderwijscommissie.

Capabel Hogeschool wil voor elke opleiding een aparte examencommissie samenstellen (waarbij de kern van de commissie voor meerdere opleidingen gelijk is). Op dit moment is er een examencommissie voor de opleiding Sociale Zekerheid. Het panel heeft gesproken met de voorzitter en de ambtelijk secretaris van deze commissie. De examencommissie beoordeelt de Onderwijs- en Examenregeling en het Handboek Toetsing van de opleiding en is verantwoordelijk voor de toekenning van vrijstellingen (EVC en EVK). Verder is de examencommissie eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van toetsing (zie 4.6.1).

Het panel heeft verder gesproken met vertegenwoordigers van de beroepenveldcommissie en de onderwijsraad. In dit gesprek is gebleken dat beide groeperingen nauw bij de opleiding betrokken zijn. De beroepenveldcommissie heeft zich vooral gericht op de

aansluiting van het beroep Toegepaste Psycholoog op de maatschappelijke ontwikkelingen. Ook hebben de leden zich bemoeid met de afstudeerthema's, de rol van het lectoraat en het toetsprogramma. Ze geven aan dat een substantieel deel van hun op- en aanmerkingen hun weg gevonden hebben naar het curriculum. De onderwijsraad heeft zich met name bezig gehouden met het onderwijsconcept. Beide groeperingen zijn van mening dat de opleiding beantwoordt aan een duidelijke behoefte van het beroepenveld.

Overwegingen

Het panel is van mening dat het systeem van kwaliteitszorg bij Toegepaste Psychologie wel aanwezig is, maar nog wat informeel is ingevuld. Dat past bij een kleine instelling en een kleine opleiding. Het panel adviseert wel om de procedures binnen de kwaliteitszorg zorgvuldiger te volgen als de opleiding en instelling groeien.

Het panel is van mening dat de betrokkenheid van het werkveld groot is en een positief effect heeft. De opleiding komt duidelijk tot stand in samenspraak met het werkveld. Ook de betrokkenheid van de examencommissie (weliswaar bij een andere opleiding) is goed. Het panel heeft niet gesproken met de opleidingscommissie, maar uit het jaarverslag is gebleken dat de opleidingscommissie van de bacheloropleiding Sociale Zekerheid in 2014 niet bijeen is geweest. Het panel adviseert met klem om ervoor te zorgen dat de opleidingscommissie regelmatig bij elkaar komt, ook bij de nieuwe opleiding Toegepaste Psychologie.

Conclusie: voldoende

4.6 Toetsing

4.6.1 Standaard 15

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Het systeem van toetsing staat beschreven in het Handboek Toetsing en Beoordeling. Het panel heeft dit handboek bekeken en constateert dat de toetsing op papier goed geregeld is. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel ook kennis kunnen nemen van kennistoetsen, antwoordmodellen en toetsmatrizen inclusief de protocollen toetsvaststelling van de opleiding. Het panel stelt vast deze toetsen en antwoordmodellen van een voldoende niveau zijn. Dat geldt ook voor de praktijkopdrachten en de bijbehorende antwoordmodellen.

Het panel heeft met de examencommissie gesproken over het systeem van toetsing. Elke toets wordt beoordeeld via een vast stramien met drie stappen: eerst een inhoudelijke beoordeling door de docent, dan een onderwijskundige beoordeling door een onderwijskundige van buiten de organisatie, tot slot wordt de beoordeling vastgesteld door de examencommissie. De praktijktoetsen worden uitsluitend inhoudelijk beoordeeld, maar de examencommissie laat steekproefsgewijs een tweede beoordelaar naar deze toetsen kijken.

De examencommissie zet ook stappen om meer intersubjectiviteit in het systeem te brengen. Bij de bacheloropleiding Sociale Zorg heeft de examencommissie een training gehouden in het ontwikkelen en beoordelen van toetsvragen. Daarna is elke twee maanden

een bijeenkomst belegd waarin problemen aan de hand van casuïstiek uit de praktijk zijn behandeld.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding een goede procedure voor toetsing hanteert. Het materiaal (toetsvragen en antwoordmodellen) is consequent ontwikkeld. De betrokkenheid van de examencommissie en de expertise van een externe onderwijsdeskundige vergroten de kwaliteit van het toetsproces.

Conclusie: voldoende

4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.7.1 Standaard 16

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen en overwegingen

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar. De NVAO heeft een brief met deze strekking ontvangen. Een student die aan de opleiding begint zal in principe in staat worden gesteld de opleiding binnen een redelijke termijn te voltooien.

Conclusie: voldoende

4.8 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Samenvattend is het panel positief over de kwaliteit van de nieuwe opleiding. Hoewel de formulering van de eindkwalificaties in eerste instantie te wensen over liet, heeft de opleiding het panel ervan weten te overtuigen dat de actuele eindkwalificaties voldoende richting geven aan de opleiding. Het programma is in de visie van het panel sterk georiënteerd op de praktijk, inhoudelijk van een voldoende niveau en hecht gestructureerd. De combinatie van leerlijnen en leerprojecten maakt het programma samenhangend en studeerbaar. Het personeel is goed gekwalificeerd voor deze opleiding, waarbij vooral de wortels in de praktijk een sterk punt zijn. Bovendien werken de docenten als een hecht team samen aan de ontwikkeling van deze opleiding.

Het panel heeft in de voorgaande hoofdstukken een aantal kleine verbeterpunten genoteerd. De belangrijkste is de aanscherping van de instroomeisen om meer recht te doen aan de rol van de eigen beroepspraktijk in de opleiding. Daarnaast is op dit moment de kwaliteitszorg nog enigszins informeel geregeld. Maar deze punten weerhouden het panel er niet van de kwaliteit van de opleiding als voldoende te kenschetsen.

4.9 Aanbevelingen

- De praktijkopdracht die de studenten tijdens elk leerproject doen, neemt een centrale plaats binnen de opleiding in. Daarom benadrukt het panel het belang van een goede begeleiding voorafgaand en tijdens deze praktijkopdracht.
- Het panel adviseert de opleiding de instroomeisen aan te scherpen, waarbij de werkervaring en de actuele werkplek van groot belang zijn.
- Het panel adviseert om de digitale leeromgeving met behulp van Moodle ook in te zetten om de onderlinge communicatie tussen de studenten te bevorderen.
- Het panel adviseert de opleiding om de procedures binnen de kwaliteitszorg zorgvuldiger te volgen als de opleiding en instelling groeien.
- Het panel adviseert met klem om ervoor te zorgen dat de opleidingscommissie regelmatig bij elkaar komt bij de nieuwe opleiding Toegepaste Psychologie.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Programma	2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk	V
	3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten	V
	6. Het programma is studeerbaar	V
	7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma	V
	3 Personeel	8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid
9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma		V
10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma		V
4 Voorzieningen	11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma	V
	12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten	V
5 Interne kwaliteitszorg	13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen	V
	14. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken	V
6 Toetsing	15. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	16. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		POS

V = voldoende O = onvoldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

- Prof. dr. J. Lowyck (voorzitter), voormalig gewoon hoogleraar aan het Centrum voor Instructiepsychologie en – technologie (CIP & T) van de KU Leuven;
- Dr. M den Ouden (lid), psycholoog en bioloog, Universiteit Utrecht;
- Dr. E. Jansen (lid), associate lector Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen;
- Roel Remy (student-lid), student Medische Hulpverlening, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Prof. dr. J. Lowyck

Joost Lowyck was tot 2011 als gewoon hoogleraar verbonden aan de Faculteit Psychologie en pedagogische wetenschappen van de KU Leuven. Naast co-directeurschap van Centrum voor Instructiepsychologie en –technologie (CIP & T), waarin onderzoek centraal staat, heeft hij diverse beleidsfuncties opgenomen. Hij heeft in Nederland sinds 1993 ervaring opgedaan als lid en voorzitter van visitatiecommissies voor VSNU, QANU, NVAO, NQA en AeQui. In Vlaanderen is hij frequent betrokken geweest bij visitaties van universiteiten (VLIR) en hogescholen (VLHORA). Hij was van 2007 tot 2011 decaan van de Facoltà di Psicologia, Università Telematica Internazionale Uninettuno te Rome.

Dr. M.D. den Ouden

Marieke den Ouden is psycholoog en bioloog. Zij werkte voor diverse universiteiten en ministeries en volgde aanvullende opleidingen en trainingen op het gebied van arbeid en gezondheid, coaching en supervisie, onderzoeksmethodologie en informatica. Sinds enkele jaren heeft zij haar eigen bureau Den Ouden Coaching & Consult, een adviesbureau voor arbeid en gezondheid in organisaties. Daarnaast is zij verbonden aan de Universiteit Utrecht en is inhoudelijk manager van een geaccrediteerde masteropleiding bij Schouten & Nelissen University. Op alle werkplekken houdt zij zich bezig met stress, burn-out en verzuim, maar ook met onderwerpen als bevoegenheid en betrokkenheid. Ze publiceerde o.a. *Onder hoogspanning. Hoe voorkom ik stress bij mijn medewerkers* bij Thema, 2003.

Dr. E. Jansen

Erik Jansen is associate lector Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief. Hij is psycholoog, onderzoeker, ontwikkelaar. Daarnaast neemt hij deel aan de Werkveldadviescommissie Toegepaste Psychologie, de HAN Sociaal Promotiecommissie en de redactieraden van het Tijdschrift voor Vaktherapie en het Journal of Social Intervention.

Roel Remy

Roel Remy is student hbo-bachelor Medische Hulpverlening aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Daarvoor heeft hij zijn propedeuse van de bachelor Technische Natuurkunde behaald aan de Fontys Hogescholen. Hij is momenteel lid van de centrale medezeggenschapsraad op de HAN en daarnaast bestuurslid van de Stichting Studenten Overleg Medezeggenschap. Ook is hij actief studentlid van de studentenvakbond AKKU.

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door:

- Lisette Meijer, MSc., beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator;
- Drs. Erik van der Spek, Hendrikx Van der Spek (Bussum), extern secretaris

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de Capabel Hogeschool, Australiëlaan 14-16 in Utrecht op 10 april 2015. Het programma was als volgt opgebouwd:

Tijd	Onderwerp	Gesprekspartners
09.00 – 09.30	Ontvangst + bestuderen aanvullende informatie	
09.30 - 10.15	Directie en onderwijsmanagement	Ir. Godert van Buren (statutair directeur) Drs. Aniek van Hees (operationeel manager) Mr. Thom Wildeboer (directeur ontwikkeling)
10.15 - 11.00	Vertegenwoordigers werkveld en onderwijsraad	Drs. Fieke van 't Riek MA (Projectmanagement, Advies & Coaching: Teamcoach Hogeschool Windesheim) Ir. Ank van Maanen (docent psychologie bij Saxion Next) Guido Smeding (Saxion Next) Drs. Ruud van Roosmalen (directeur Bureau van Roosmalen)
		Onderwijsraad: Ir. Bernadette Lohuis (directer Saxion Next) Dr. Pascal Wilhelm (Onderzoeker universiteit Twente)
11.15 – 12.15	Docententeam	Mr. Thom Wildeboer (programmaleider) Drs. Hans van Iersel (organisatiepsycholoog) Drs. Bernadette Vrijling (klinisch psycholoog) Drs. Tony Laumen MBA (arbeids- en organisatiepsycholoog) Drs. Hans Knegetering (GGZ arts) Drs. Frank Koster (gezondheidspsycholoog) Dr. Rienk Prins (socioloog onderzoeker en Lector)
12.15 – 13.00	Lunch (besloten)	
13.00 – 13.45	Examencommissie	Drs. Lex Evers (voorzitter, directeur Capabel Onderwijsgroep) Aniek van Hees (ambtelijk secretaris)
13.45 – 14.00	Introductie digitale leeromgeving en leerproject	
14.00 – 15.00	Paneloverleg (besloten): voorlopige oordeelsvorming	

15.00 – 15.30	Tweede gesprek Directie en onderwijsmanagement	Ir. Godert van Buren (statutair directeur) Drs. Aniek van Hees (operationeel manager) Mr. Thom Wildeboer (directeur ontwikkeling)
15.30 – 16.30	Paneloverleg (besloten): definitieve oordeelsvorming	
16.30 – 16.45	Terugkoppeling	

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding/instelling

- Handboek Toetsing en Beoordeling
- Leerdoelen en Eindkwalificaties
- Leerproject 1: De hbo-psycholoog en gedragsontwikkeling
- Leerproject 2: De hbo-psycholoog en gedrag en het sociale domein
- Leerproject 3: De hbo-psycholoog en gedrag en arbeid
- Modulen Leerdoelen en Eindkwalificaties jaar 2 t/m 4
- Onderwijs- en Examenregeling(OER) hbo-bacheloropleiding Toegepaste Psychologie
- Overzicht in te zetten personeel
- Samenstelling Beroepenveldcommissie en Onderwijsraad
- Schematisch Programmaoverzicht

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- Personeelsplan
- Overzicht in te zetten personeel
- Onderwijsbeleidsplan
- Businessplan 2015-2019
- Beleidsplan studeerbaarheid studenten met functiebeperking
- Beleidsplan Integrale kwaliteitszorg
- Voorzieningenplan
- Beleidsplan Onderzoek
- Handboek Toetsing en Beoordeling
- Jaarverslag 2014 en jaarplan 2015
- Onderwijs- en examenregeling
- Domeinspecifieke referentiekader
- Intentieverklaringen stagebiedende organisaties
- Studiemateriaal van de complete opleiding (4 jaren)
- Kennistoetsen, antwoordmodellen en toetsmatrijzen inclusief de protocollen toetsvaststelling van de complete opleiding (4 jaren)
- Praktijkopdrachten inclusief antwoordmodellen
- Hbo spiegel
- Brochures
- Complete literatuurlijst
- Boeken
- Notulen overlegstructuur:
  - Onderwijsraad
  - Beroepenveldcommissie
  - Examencommissie (SZ)
  - Directie
  - Vakgroep

Overige documenten (aanvullingen)

- Eindkwalificaties Toegepaste Psychologie
- Leerproject 1: De hbo-psycholoog en gedragsontwikkeling
- Leerproject 2: De hbo-psycholoog en gedrag en het sociale domein
- Leerproject 3: De hbo-psycholoog en gedrag en arbeid

Bijlage 4: Overzicht beoogde eindkwalificaties

Eindkwalificatie 1: Psychologische expertise

Kan met zijn opgebouwde psychologische expertise gedrag beoordelen, beïnvloeden en onderzoeken, zowel op individueel als op groepsniveau en is in staat - onder erkende supervisie - cliënten met specifieke stoornissen geprotocolleerd te ondersteunen, zoals diagnosticeren en gericht doorverwijzen.

Eindkwalificatie 2: Methodisch handelen

Kan methodisch handelen en is in staat de eigen aanpak kritisch te evalueren, te heroverwegen en/of voorstellen voor verbetering te doen op basis van eigen professionele ervaring, ervaring van vakgenoten en uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek.

Eindkwalificatie 3a: Werkveld sociale dienstverlening

Kan methodisch (samen)werken in de context van het sociale domein en kan vanuit een regierol zowel individuen als groepen resultaats- en veranderingsgericht begeleiden waarbij hij rekening houdt met (relatie)systemen alsmede formele en juridische kaders.

Eindkwalificatie 3b: Werkveld arbeidsorganisatie

Kan methodisch werken in de context van arbeid en organisatie gericht op gedragsverandering van individuen en groepen waarbij hij rekening houdt met maatschappelijke dimensies zoals maatschappelijk ondernemen.

Eindkwalificatie 4: Doen van praktijkonderzoek

Kan in ongecompliceerde gevallen individueel psychologisch onderzoek doen alsmede een praktijkgericht onderzoek uitvoeren, beide vanuit een relevante vraagstelling en op basis van een eigen onderzoeksplan en kan de onderzoeksresultaten in een adequaat onderzoeksrapport onderbouwd verwoorden en daarover presenteren.

Eindkwalificatie 5: Agogische gespreksvoering

Kan als gedragsveranderaar leiding geven aan het communicatieve proces, ook in een therapeutische setting, waarin hij de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van zijn gesprekspartner bevordert en waarna hij kritisch reflecteert op eigen gedrag en houding.

Eindkwalificatie 6: Persoonlijke professionaliteit

Kan vanuit zelfregie zichzelf persoonlijk en professioneel verbeteren en is in staat ethisch te handelen.

Eindkwalificatie 7: Zingeving en diversiteit

Kan in professionele relaties culturele diversiteit en levensbeschouwelijke verschillen relateren aan gedragsverandering.

Bijlage 5: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
BDB	Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid
BKE	Basiskwalificatie Examineren
EC	European Credit
EVC	eerder verworven competenties
EVK	eerder verworven kwalificatie
fte	fulltime equivalenten
havo	hoger algemeen voorbereidend onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
LMS	Learning Management System
ma	master
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
PDCA	Plan, Do, Check, Act
PPO	Persoonlijk Plan van Ontwikkeling
PQRST	Preview, Question, Read, Self Recitation and Test
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op uitgebreide toetsing van de nieuwe opleiding hbo-bachelor Toegepaste Psychologie van de Hogeschool ProgreSZ.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

Parkstraat 28

Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG

T 31 70 312 23 30

F 31 70 312 23 01

E info@nvaonet

W www.nvaonet

Aanvraagnummer 003407